

**Stanowisko
Zgromadzenia Ogólnego
Śląskiego Związku Gmin i Powiatów
z dnia 8 grudnia 2016 r.**

w sprawie: planowanej reformy edukacji

W związku z przedłożonymi do konsultacji w dniu 16 września 2016 r. przez Ministerstwo Edukacji Narodowej projektami ustaw: Prawo oświatowe oraz Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo oświatowe zgłaszamy uwagi dot. kierunków zmian systemowych, a także konkretnych regulacji zawartych w tych projektach.

1. Śląski Związek Gmin i Powiatów wyraża generalnie negatywną opinię wobec sposobu i formy oraz tempa planowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej zmian w systemie. W związku z tym, iż projektowana reforma oświaty niesie bardzo daleko idące konsekwencje dla uczniów, rodziców, nauczycieli, dyrektorów szkół oraz samorządów, a także biorąc pod uwagę realne koszty reformy, wprowadzanie tych zmian w tempie przyjętym przez Ministerstwo, bez szerszych konsultacji i odpowiedniego przygotowania budzi bardzo duży niepokój samorządów lokalnych oraz społeczności szkolnych.
2. Wdrożenie zmian zgodnie z harmonogramem przyjętym przez Rząd jest zadaniem praktycznie niewykonalnym dla samorządów. Likwidacja gimnazjów związana jest ze zmianą istniejącej sieci szkół, niezbędnym przystosowaniem budynków, w których obecnie mieszczą się szkoły podstawowe i ich doposażeniem oraz zmianą struktury zatrudnienia nauczycieli. Jst nie będą w stanie dokonać odpowiednich zmian organizacyjnych w sieci szkół oraz dostosowawczych w ramach placówek oświatowych już na rok szkolny 2017/2018, w sytuacji gdy aktualnie trwa dyskusja dot. jej ogólnego kształtu, a szczegółowe kwestie nie są jeszcze znane. Ponadto reforma w proponowanym kształcie – oprócz wyzwania organizacyjnego - będzie powodować prawdopodobnie ogromne wydatki z budżetów samorządowych, które nie są możliwe do wyasygnowania w budżetach jst dot. kolejnego roku, w sytuacji niepewności co do ostatecznego kształtu reformy i nieznamomości jej szczegółów, tym bardziej, że w ostatnim czasie samorzady musiały podjąć wysiłek związany z koniecznością zapewnienia w trybie pilnym miejsc w przedszkolach w związku z powrotem do nich dzieci 6-letnich.
3. Konieczne jest również przeprowadzenie pogłębionej analizy sytuacji w średnich i małych gminach, związanej z koniecznością zmiany sieci szkół w następstwie wdrożenia wyżej wzmiankowanych planów. Jest to niezbędne zwłaszcza pod kątem możliwości i potencjału w zakresie przeznaczenia w przyszłości budynków obecnie wykorzystywanych przez gimnazja, a także potrzeby i realnych możliwości przystosowania budynków szkół podstawowych pod kątem rozszerzenia w nich nauki o dwa roczniki młodzieży (oraz odpowiedniego przystosowania budynków szkół średnich). Wnosimy o zwrócenie w szczególności uwagi na sytuacje, w których budynki gimnazjów wraz z infrastrukturą towarzyszącą powstały w ramach projektów unijnych w perspektywie finansowej 2007-2013 (ze szczególnym uwzględnieniem kwestii trwałości projektów), a także sytuacji, w której gminy znajdują się jeszcze w okresie spłacania rat kredytów zaciągniętych w związku z budową lub renowacją budynków gimnazjalnych.

4. Nie podzielamy opinii MEN, iż wprowadzenie reformy nie wpłynie na zawirowania kadrowe i konieczność zwolnień części pracowników oświaty (choć wynika to także ze zmniejszającej się od wielu lat liczby dzieci i młodzieży szkolnej). Efektem likwidacji gimnazjów w połączeniu z treścią proponowanych przez resort edukacji ramowych planów nauczania będą zwolnienia pracowników oświaty (nauczycieli i pracowników administracyjnych), szczególnie w gminach wiejskich i małych miejsko-wiejskich (nie będzie to jednak również możliwe do całkowitego uniknięcia w dużych miastach) i związane z tym koszty odpraw.
5. Wprowadzenie reformy systemowej pociąga za sobą zmianę podstawy programowej. Nie widzimy możliwości wdrożenia zamierzeń dot. podstawy programowej i opracowania nowych podręczników w takim czasie. Podobnie jak inne organizacje samorządowe apelujemy zatem, że w sytuacji kiedy reforma jest nie do uniknięcia, to jedynym właściwym rozwiązaniem byłoby spokojniejsze tempo wprowadzanych zmian. Obecni uczniowie klas czwartych szkoły podstawowej powinni zakończyć swój etap edukacji według zasad, które obecnie obowiązują, czyli powinni być ostatnim rocznikiem, który pójdzie do gimnazjum. Obecni uczniowie klas trzecich, którzy będą we wrześniu 2017 roku rozpoczynać następny etap edukacyjny mogą być pierwszymi uczniami ośmioklasowej szkoły podstawowej.
6. Śląski Związek Gmin i Powiatów negatywnie odnosi się również do tych propozycji projektów ustaw, które utrzymują wprowadzone w ostatnim czasie rozwiązania, a które zacierają jednoznaczny dotychczas podział kompetencji między organem prowadzącym a organem nadzoru pedagogicznego (w zakresie wymogu uzyskania przez gminę pozytywnej opinii kuratora oświaty przy likwidacji szkoły - art. 89 ust. 3 projektowanej ustawy Prawo oświatowe, czy też opiniowania arkuszy organizacyjnych), przewidując kolejne, nie znajdujące naszym zdaniem uzasadnienia, wzmacnianie roli nadzorczej kuratorów oświaty (np. w zakresie powołania lub odwołania dyrektora danej jednostki). Oznacza to w rzeczywistości ograniczenie kompetencji organów prowadzących jednostki oświatowe w zakresie kształtowania sieci szkolnej na swoim terenie. Kurator nie finansuje i nie nadzoruje spraw związanych z zatrudnieniem oraz nie dysponuje dostateczną wiedzą o lokalnych uwarunkowaniach. Biorąc pod uwagę niż demograficzny oraz fakt, iż jst nadal będą ponosiły koszty utrzymania szkół, tego rodzaju uprawnienie uniemożliwi sprawne zarządzanie oświatą.
7. Kluczową kwestią, która powinna zostać podjęta w procesie projektowanej reformy są wymagające dogłębnej weryfikacji i zmian przepisy ustawy z dn. 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela. Niezmiennie kwestionujemy funkcjonowanie tej ustawy szczególnej, która powstała ponad 30 lat temu i pomimo licznie wnoszonych poprawek, nie udało się dostosować jej postanowień do wymogów gospodarki wolnorynkowej i państwa obywatelskiego. Jeżeli celem jest odbudowanie etosu zawodu nauczyciela i jego znaczenia w całym procesie edukacyjnym i wychowawczym, należy zasadniczo zweryfikować dotychczasowe regulacje poprzez radykalne odejście od bezwzględnie dotąd egzekwowanych przywilejów korporacyjnych tej grupy zawodowej, wprowadzając współczesne rozwiązania dot. systemów motywacyjnych (obejmujące m.in. przedkładanie efektów pracy, wyników rankingowych placówki, itp.), skierowanym jednoznacznie na wysokie standardy i efekty edukacyjne, z uwzględnieniem silnego głosu samorządu jako dysponenta środków i odpowiedzialnego za prowadzenie placówek oświatowych. Priorytetowym postulatem jest zatem kwestia wypracowania konkretnych rozwiązań prawnych zapewniających wpływ na kształtowanie lokalnej polityki oświatowej, adekwatny do ponoszonego przez jst zakresu odpowiedzialności. Proponujemy zmianę dotyczącą szerokiego zakresu działań, poczynawszy od wysokości

pensum nauczycielskiego (zmiana na 40-godzinny tydzień pracy z 22 godz. pensum nauczyciela przedmiotu), „tła” socjalnego dla wykonywanego zawodu, warunków awansu oraz systemu motywacyjnego, których koszty w obecnej sytuacji pochłaniają w całości przyznawane samorządom środki. Jednocześnie protestujemy przeciwko pojawiającym się niekiedy w debacie publicznej ze strony Ministerstwa opiniom, że samorzady lokalne zarabiają zasadniczo na subwencji oświatowej.

8. Konkretną kwestią wymagającą pilnej zmiany jest zagadnienie kształcenia dzieci niepełnosprawnych. Zgodnie z nowymi przepisami rodzic ma prawo zgłosić niepełnosprawnego ucznia do dyrektora szkoły, który z kolei jest zobowiązany zapewnić dla tego ucznia komplet nauczycieli (w ramach nauczania indywidualnego), bądź asystenta ucznia niepełnosprawnego lub nauczyciela wspomagającego. Ponadto bardzo istotnym problemem jest brak weryfikacji w ciągu roku szkolnego wysokości subwencji oświatowej w części dotyczącej uczniów niepełnosprawnych. Do dnia 30 września jst ma obowiązek zgłoszenia do Ministerstwa Edukacji Narodowej liczby dzieci niepełnosprawnych, w stosunku do której nalicza się odpowiednią część subwencji oświatowej. Jednak najczęściej zdarza się, że w trakcie roku szkolnego liczba tych dzieci bardzo znacząco wzrasta (bywa, że nawet trzykrotnie), co nie znajduje odzwierciedlenia w wysokości środków przyznanych danej jednostce. Powoduje to bardzo znaczące wydatki dla samorządów lokalnych, sięgające wielu mln zł.

W związku z wieloma zastrzeżeniami dot. zapowiedzianych zmian, sugerujemy modyfikację założeń reformy, a przynajmniej rozłożenie w dłuższym okresie czasu zmian, które Ministerstwo Edukacji Narodowej zamierza przeprowadzić, co pozwoliłoby na lepsze przygotowanie samorządów do ich wdrożenia oraz rozłożenie na kilka lat skutków finansowych, którymi zostaną obciążone samorzady lokalne.

Marian Błachut

Przewodniczący
Zgromadzenia Ogólnego